

**Adami Tanneri E Societate Iesv, S. Theologiæ D. Et In
Academia Ingolstad. Professoris, Theologiæ Scholasticæ
Tomus ...**

Cum triplici Indice

De Fide, Spe, Charitate, Iustitia, Religione, caeterisq[ue] virtutibus [et]
vitijs: ac varijs hominum statibus. Secvndæ Secvndæ S. Thomæ
Aqvinatis Respondens

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1627

Dubium I. Quid & quotuplex sit Iudicium, & quomodo sit actus Iustitiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72877](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72877)

quod his actibus non reddatur alteri ius suum, adeoque in ijs deficiat ratio debiti.

Sed Respondetur, non esse quidem eos actus per se iustitiæ quasi perfectos & completos; quod solū allata ratio probat: sed tamen quoad affectū esse, si formaliter in ijs intendatur ratio æqualitatis ex debito iustitiæ commutativæ constituenda ab altero: quia eiusdem rationis ac virtutis est in se ipso velle & exercere hanc rationem æqualitatis, atque eandem velle in altero.

Idem ergo etiam de postulatione vindictæ dicendum, quotiescunque à parte læsæ petitur iusta

vindicta, præcise ob cōuenientem & debitā compensationem iniuriæ & læsi honoris. Tameñ Saloñ & Bañes loc. cit. asserant, eam vindictæ postulationem tunc solum esse actum iustitiæ commutativæ in exigente, quando iniuria læsi in aliorum etiam nocumentum vergens, remitti non potest, aut alias condigna satisfactio non præstari, quam per sententiam & punitionem Iudicis: quod moraliter quidem eatenus verum est, quia extra hos casus sincero affectu iustitiæ peti vix solet vindicta, vt etiam indicat Suarez loc. cit. n. 6. de quo supra de charitate q. 3. dub. 1.

QVÆSTIO III.

De Iudicio priuato, & suspicione.

Sanctus Thomas 2. 2. q. 66. aa 6.

Agit quidem S. Thomas q. 60. de Iudicio in genere etiam prout ad Iudicem pertinet; sed quia de hac re peculiaris est locus tractandi cum eodem S. Thoma q. 67. ex instituto hoc loco solum agemus de iudicio priuato; præmissa cōmuni ratione & diuisione ipsius iudicij. Quæ de causa hæc quæstio absoluetur tribus dubitationibus. I. Quid, & quotuplex sit Iudicium; & quomodo sit actus iustitiæ. II. De suspicione seu iudicio priuato, præsertim temerario; an & quale sit peccatum. III. An & quæ ratione dubia sint in meliorem partem interpretanda.

DVBIVM I.

Quid, & quotuplex sit Iudicium; & quomodo sit actus iustitiæ

Sanctus Thomas 2. 2. quæst. 60. a. 1.

S Thomas de iudicio velut actu Iustitiæ acturus, quærit primo, vtrū iudiciū sit actus iustitiæ, & Respondet; iudiciū, quā dicitur seu decernitur iustum, præcipue à iudice, esse actum iustitiæ; nō quidem elicitiue, sic enim esse actū prudentiæ, sed dispositiue, ea ratione, qua iudicium rectū in materia castitatis, procedit ex castitate.

Cæterum vt plenius intelligatur, quid sit iudicium, & qua ratione sit actus iustitiæ, notandum est I. ex S. Thoma hic q. 60. a. 1. in corpore, & responsione ad 1. iudiciū proprie, & ex ipsa nominis impositione dici, definitionē seu determinationē iusti, videlicet quasi *dictionē iuris*, quod est obiectū iustitiæ; sicut *Iudex* dicitur quasi *ius dicens*.

Hinc vero amplicata nominis significatione, generatim deinde omnis recta determinatio, in rebus quibuscunque, seu practicis, seu speculatiuis, sortita est iudicij nomē. Cum vero vtraq; nominis acceptio (vt alias plures omittam, quibus nimirum iudicium etiam rem iudicatam, item legem iudicis, ac demum locum iudicij significat) iam sit vulgata, prima solum ad hunc locum pertinet, non secunda.

Notandum II. Iudicium priori illo modo acceptum, triplex distingui posse. Primū illud, quo quiuis etiam particularis homo, in materia iustitiæ, priuatim determinat, quid iustum sit, quidq;

adeo à se ex iustitia faciendum sit, cuius mentionem facit S. Thomas in corpore articuli, & ad 1.

Secundum, quo iudex idipsum publica auctoritate determinat, quod quasi per excellentiam & quandam antonomasiam iudicium dicitur, iuxta S. Thomam ibidem ad 4.

Tertium, quo priuatus etiam quisque, in particulari tantum materia iustitiæ, nempe vbi de estimatione proximo debita agitur, ius suum eidē reddit hoc ipso, quod ita de illo sentit & iudicat, quo modo sentire de illo ex iustitiæ præscripto debet; de quo sanctus Thomas in hoc quidem articulo explicare mentionem non facit, sed facit tamen in sequentibus; adeo vt indistincte ferre modo de hoc, modo de illo iudicio, non nunquam etiam generatim de omnibus agat, vt in sequentibus magis patebit.

Notandum III. Quodlibet eiusmodi iudicium à S. Thoma vocari & esse actum Iustitiæ; sed non eodem modo. Primum enim illud iudicium, per se & proprie non tam est actus iustitiæ effectiue, seu elicitus, seu imperatus, quam dispositiue, vt dictum, & declarat S. Thomas in corpore, & ad 1. & 2. quaten⁹ videlicet imbut⁹ iustitia, facile per intellectū qd iustū sit, videt & determinat; sicut in omni virtutis materia, peculiare quandā dispositionē, & aptitudinem ad bene iudicandum habet ille,

qui tali virtute prædicitur est: cum alioqui vitiosus ipsamet affectus prauitate impediatur, ne honestatem & debitum oppositæ virtutis, seu practice, seu speculatiuè facile cognoscat, iuxta illud Aristotelis 3. Eth. 1. *Qualis quisq; est, talis ei finis seu bonum videtur.*

Proprie autem & elicitiue actus ille iudicij pertinet ad prudentiã, seu synesin, quæ pars est quædam prudentiæ, vt docet S. Thomas ad 1. & 2. quod intellige, si vt supponimus, sit iudicij particulare & practicũ de iusto; secus si sit vniuersale, & quasi speculatiuum, vt recte docet Bannes hic; tunc enim ad scientiam Ethices, vel ad Iurisprudentiam pertinet.

Secundum vero illud iudicij, quatenus præcise vera quædam cognitio iusti ab altero debiti est, pertinet ad eandem Ethicam seu Iurisprudentiã: quem ipsum tamen actum nihilominus, vt actus quidã moralis est, quoad exercitium, etiã virtus prudentiæ regulare potest, iuxta S. Thomam. q. 47. a. 2.

Quatenus vero est practicũ quoddã iudicium, quo cum autoritate decernitur, quid propter bonũ comune faciendũ sit, sic spectat ad prudentiam gubernatiuã, iuxta ea, quæ de prudentia diximus d. 3. q. 1. du. 2. & docet Valentia q. 3. pu. 2.

Vt demum est actio quædam ex officio iudicis debita partibus, qua nimirum formaliter ipsemet index suum, quod partibus debet, ius reddit; est actus à iustitia per se imperatus, seu vt alij loquuntur, moraliter elicitus; siue spectetur, vt in mente adhuc hæret, siue vt in actum & locutionem externam transit; eo videlicet modo, quo quæuis alia per solutio debiti iuris, est actus quidã iustitiæ. Atq; ita etiam fere docent Salon, Bannes, Aragonius cit. quæst. 60. a. 1, Valentia q. 4. pun. 1.

Tertius demum iudicij actus, per quem intellectus de particulari facto alterius circumspicit, & solerter discurret, probamq; coniecturam facit, an & qualis sit; cum per se non sit practicus, non videtur proprie actus elicitus prudentiæ, etsi hoc Valentia, & nonnulli significant; sed videtur potius per quædam naturalem perfectionem intellectus (quæ solertia vel eustochia dicitur) quam à certa virtute seu habitu imediata ac physice elici, vt colligitur ex Aristotele 6. Eth. 9. nisi quod hæc ipsa solertia & eustochia inter partes integre prudentiæ conumeretur à S. Thoma quæstione 49. ar. 4. eo videlicet, quod plurimum ad ipsum prudentiæ actum, qui alioqui est de particulari agibili, potest deferuire, vt etiã memoria, docilitas, &c. & propterea etiam ad hunc finem à prudentia imperari. De qua re pluribus egimus disp. 3. q. 1. dub. 2.

Idem vero actus iudicij, quatenus per eum ipsemet iudicans alteri, in genere bonæ existimationis, reddit quod debet, est actus à iustitia per se imperatus, siue moraliter elicitus; eo modo, quo alia actiones externæ, quibus sufficuiq; ius in aliquo bonorum genere redditur. Quisq; enim ex iustitia debet alteri, non solũ vt illius famam exterius non lædat, sed etiã vt quamdiu contrarium sufficienter non constat, bonam de illo existima-

tionem habeat, saltem quoad specificationem actus, vt inferius dicetur.

Notandum IV. Etsi verum & circumspicuum iudicij de improbitate alterius, quoad veritatis laudem, cum simili iudicio de probitate alterius conueniat; illud tamen per se nulla ratione esse actũ iustitiæ imperatũ, quandoquidẽ cum alterius nullũ habeat, nec habere velit, vt à nobis pro improbo habeatur, non potest hic actus, per se loquendo, illi ex Iustitia debitus esse, vt recte notauit etiam Valentia hic q. 4. pu. 1. Secus est in Iudice, qui propter vindictam iustam exercendam, adeoq; boni publici causa, sæpe eiusmodi actum, etiam ex Iustitiæ debito, elicere debet; quod etiam in cæteris nonnunquã per accidens fieri poterit, vt si ad tuendos fidei nostræ commissos id sit necessarium. &c.

Et quia de iudicio primo & secundo modo accepto non est hic agendi locus, ideo omisissis illis, de iudicio solũ tertio modo accepto, an & qua ratione sit licitũ, nobis agendũ est: & quia potissimum redditur illicitum per temeritatẽ quædam iudicandi, ideo sequitur, vt de iudicio temerario agatur.

DVBIVM II.

De suspitione, seu iudicio priuato, præsertim temerario; an, & quale sit peccatum.

S. Thomas 2. 2. q. 60. a. 3.

Verit S. Thomas cit. q. 60. a. 3. vtrum iudicium ex suspitione procedens sit licitum. Et loquitur potissimum de iudicio priuato, quo ex leuibus indicijs malũ quoddã proximo tribuitur, siue per iudicij firmũ, siue per suspitionẽ strictẽ acceptam; & statuit hæc de re sex Conclusiones.

Conclusio I. Suspicio, vel iudicium, quo de proximi probitate ac honestate male sentimus, ex leuibus indicijs procedens, est illicitum. Probatur ex solutione 3. Quia hoc ipso, quod aliquis malam opinionem habet de alio, sine causa sufficienti, indebite contemnit ipsum, ac proinde iniuriam ei facit.

Vbi optime notat Caietanus, quod in omni hac materia pro fundamento supponendum est; inter præcipua bona hominis, computari etiã bonã de ipso opinionẽ; quã quidem alteri quisq; debet, quamdiu per sufficientia indicia nõ eliditur. Ratio est; quia humana gloria, cui nullæ diuitiæ æquiparantur, præcipue in hominũ opinionẽ consistit. Cui consonat illud Prou. 22. v. 1. *Melius est nomen bonũ, quam diuitiæ multæ.* Et Ecclesi 41. v. 15. *Curam habe de bono nomine: hoc enim magis permanebit tibi, quam mille thesauri pretiosi & magni.*

Hinc ergo fit, vt qui ex leuibus indicijs, adeoq; sine causa sufficiente, malam seu opinionẽ, seu iudicium de altero cõcipit, plane iniuriam ei faciat, temere videlicet eũ in corde despiciens, & simul derogans ei bonam existimationẽ, penes se quasi depositam, ad quam ille quoad specificationem, actus ius habet.